

Over de zin van het leven: 'iets do en' en 'er zijn'

Sanneke de Haan en Rikko Voorberg

{Linker
DE WANG

'Het leven heeft geen zin,' stelt Sanneke de Haan, 'wat geeft ons dan houvast?' En: 'Woede en frustratie kunnen je leiden naar het goede', vindt Rikko Voorberg. Tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst van De Linker Wang eind januari stond de vraag naar de zin van het leven centraal. Een grote vraag, van alle tijden. Maar ook uiterst actueel. Zo besteedden Trouw en de Volkskrant hier de laatste maanden met eigen interview-series aandacht aan.

Yfke Nawijn

Met een bingomolen wordt bepaald welke vraag Sanneke en Rikko Voorberg moeten beantwoorden. Foto: Bas Joosse.

Generatiegenoten Sanneke de Haan en Rikko Voorberg (beide uit 1980) zijn allebei afgestudeerd in de geesteswetenschappen, maatschappelijk bewust en bevinden zich links in het politieke spectrum. De Haan koos voor de 'ivoren toren' van de universiteit, Voorberg zoekt op straat de schijnwerpers van de media op. Zij gaven hun visie op zingeving en deelden hoe zij die visie in hun eigen levensverhaal ontdekten. Onder leiding van bestuurslid Job de Haan gingen de ruim zestig aanwezigen met hen in gesprek.

Er zijn

'This is it', stelde Sanneke de Haan. 'Er is geen hoger doel in het leven. Het leven is nergens goed voor, het gaat nergens naar toe, je hoeft niet je best te doen om op het einde van je leven van iemand een pluim te krijgen.' Tot dit inzicht kwam ze bij het overlijden van de vader van een goede vriendin. 'Het is jouw leven, jouw tijd hier op aarde en je kan je tijd maar beter wijden aan de mensen en zaken die betekenisvol voor jou zijn, in plaats van de normen of narratieven van anderen te

volgen. Betekenis zit 'm niet in de hoogte, maar in de breedte.'

De Haan schetst hoe ze vanaf haar kinderjaren verschillende inzichten over het wezenlijke van het leven ervaarde. Ze groeide op in een oecumenisch gezin met een Nederlands-Hervormde moeder en een Rooms-Katholieke vader. Ze hoorde uit de Bijbel en ging vooral met haar oma naar de kerk. Het idee dat God alles zag en, volgens haar oma, zelfs haar gedachten kon lezen, vond ze als achtjarig meisje overweldigend: 'Zo ben ik nergens meer vrij'.

Op de middelbare school ontdekte ze dat het zenboeddhisme haar aansprak en ging ze mediteren. Tijdens haar studie filosofie en humanistiek veranderde haar kijk op meditatie, de individuele gerichtheid begon haar tegen te staan, het principe dat je je door niks moet laten raken. Ze vond toen een belangrijk inzicht in de filosofie van Sartre, de radicale verantwoordelijkheid voor je eigen leven. 'Alle keuzes die je maakt, zijn je eigen keuzes en je kiest ook je eigen raadgevers'.

Ook haar omgeving zette haar aan het

denken. Bij een kennis zag ze grote idealen, maar hij belde zelden zijn eigen moeder om te vragen hoe het met haar ging. 'Wat betekenen dan die grote gebaren, als je het niet in je naaste omgeving in de praktijk brengt? En gold dat niet eigenlijk ook voor mezelf, had ik niet zelf ook vage ideeën om 'iets groots' tot stand te brengen, iets teweeg te brengen dat ertoe zou doen? Maar was dat niet eigenlijk belangrijker om een goed mens te zijn, om er te zijn voor de mensen om mij heen?'

Iets doen

'Als mens ben je alleen. Wat misschien wel wijs en zinnig is, kun je pas ontdekken door de daad bij het woord te voegen', stelde Rikko Voorberg. Deze visie vormt de huidige stand van zaken in zijn

jou ooit echt begrijpen, jij bent helemaal alleen.' Dat bleek een waardevol inzicht voor Voorberg.

'Als het zo is, is dat misschien wel een opluchting. Als hij gelijk heeft, dan is iedereen die ook maar iets begrijpt van wat ik aan het doen ben pure winst, een cadeautje. Laat dit het maar zijn.' Voorberg breidde zijn pop-up kerk uit en ondernam verschillende acties. Eén daarvan was een actie tegen sociale uitsluiting van Benno L., die na een veroordeling voor een zedenmisdrijf vrijkwam. 'Zo groeide het inzicht in de alleenheid, het zoeken naar het eigen en uiteindelijk het proberen te belichamen van dat waarvoor je denkt te staan, dat je zo ontdekt wat misschien wel wijs is.'

'Alle keuzes die je maakt, zijn je eigen keuzes'

levensverhaal. Dat begon in het glazen huis van de pastorie in Rouveen, als jochie voor wie het leven in de gereformeerde zuil zijn thuis was, waar hij trots op was. Het vormde een fundament, dat tien jaar later tijdens zijn studie theologie verpulverde door, in Voorbergs woorden, de postmoderne sloophamer van Nietzsche en Barth, maar ook door de kennismaking met theater, radio maken en vrienden van buiten de zuil.

'Ik stond daar moederziel alleen, met medestudenten, dat wel, maar dat was het. De band met thuis en kerk en mijn eigen geschiedenis was ik kwijt.' In een gesprek met de studentepastor ontdekt hij wat hem te doen staat: uit de oude teksten van het christendom iets nieuws halen voor de mensen vandaag, de vorm valt daar vanzelf omheen.

Voorberg startte een kerk met kunstenaars en theatermakers, waarbij een coach hem begeleidde, omdat al te veel startende predikanten overspannen raakten. Van hem kreeg hij een nieuw inzicht: 'Niemand gaat

teerd. Zo word je door het systeem kwetsbaar gemaakt. Je verdwijnt in een vicieuze cirkel. Hij schreef het boek *De dominee leert vloeken*. Heel begrijpelijk, als je vecht voor een rechtvaardige wereld.

'Gewoon er zijn' en 'vooral eerst iets doen', de twee visies op zingeving van De Haan en Voorberg klinken verschillend. Maar beide laten zien dat je er als individu het verschil mee kunt maken. De zaal reageerde met herkenning en waardering op de verhalen van Voorberg en De Haan. 'Het vat mijn leven samen', zei iemand. Gevraagd hun reacties concreet en persoonlijk te houden, deelden verschillende aanwezigen eigen ervaringen, zoals hun verhouding tot ziekte of het levenseinde, mensen in hun omgeving die hen inspireerden, zaken die invloed op hun zingeving hebben gehad.

Let it be

Job de Haan sloot af met een citaat van de Belgische psychiater Dirk de Wachter (*Trouw*, 12 januari 2019) dat hem inspireert: 'Goed leven is: zorg dragen voor de ander. Nabij zijn. Dat is baatzuchtig, niet alleen maar altruïstisch, want het omkijken naar anderen geeft een heel vervullend gevoel. En natuurlijk, er is ook weleens tegenslag. En tristesse. Maar het dragen van verdriet kan óók vervullend zijn. Ge moet daar niet van weglopen. Leef op de golven van het bestaan. *Let it be.*'

Sanneke de Haan is filosoof en verbonden aan de Universiteit van Tilburg. Ze doet onderzoek op het grensvlak van filosofie en psychiatrie. Haar stellingname: 'Het leven, ons bestaan heeft geen zin, het bergt geen hoger doel in zich. Maar... als dat zo is, hoe kunnen wij daar mee leven? Wat geeft ons houvast? En hoe bepaal je dan wat een goede manier van leven is?'

Rikko Voorberg is theoloog, theatermaker, schrijver, columnist en activist. Hij stelt: 'De vraag naar het nut van het leven is misschien zinloos, daartegenover staat dat de vraag naar de hoop en de deugd essentieel is. Woede en frustratie kunnen je leiden naar het goede. En uiteindelijk is niet het resultaat doorslaggevend maar de poging, het begin, het experiment zelf'.